

Overzicht cultuurhistorische onderzoeken 2018

door Johan Abbink

In opdracht van de gemeente Kampen heeft Van der Schee Bureau voor bouwhistorisch onderzoek een transformatieonderzoek uitgevoerd voor de Broederpoort en Koornmarktspoort.

Voor beide poorten geldt dat het gebruik nu beperkt is vanwege de huidige toegang van de poorten. Ook zijn de klimatologische omstandigheden binnen de poorten niet optimaal. De verwachting is dat de poorten een nieuwe bestemming krijgen, of dat het huidige gebruik wordt geoptimaliseerd. Beide poorten zijn aangewezen als rijksmonument. Door de beperkte toegankelijkheid van de torens is de maximale bezetting aan regels gebonden in verband met de brandveiligheidsvoorschriften.

In de onderzoeken is bekeken op welke wijze de toegankelijkheid binnen de torens kan worden aangepast. Daarnaast is onderzocht of de klimatologische omstandigheden kunnen worden aangepakt, zonder dat dit gevolgen heeft voor de monumentale waarden.

Broederpoort

De Broederpoort is gebouwd rond 1465, als onderdeel van de stadsuitleg die begon in die periode en doorliep tot het begin van de 16de eeuw. Een voorloper van de Broederpoort stond op de Burgwal aan het begin van de Broederstraat. De poort is aan het begin van de 17de eeuw verbouwd door Thomas Berendsz, die er de maniëristische elementen aan toevoegde. Nadat de poort zijn verdedigingsfunctie had verloren werd het gebruikt als woning. Begin 18de eeuw werd de poort wederom verbouwd. In de periode 1938-1942 volgde een restauratie en werd in de poort het Stedelijk Museum gevestigd. De Broederpoort is in 1974 aangewezen als rijksmonument. In dat jaar werd ook het binnenklimaat van de poort geoptimaliseerd door onder andere centrale verwarming te installeren. De laatste grote restauratie vond plaats in de periode 1994-1996.

In 1997 werd voorgesteld om de poort een nieuwe bestemming te geven

Broederpoort. Foto: Remy Steller.

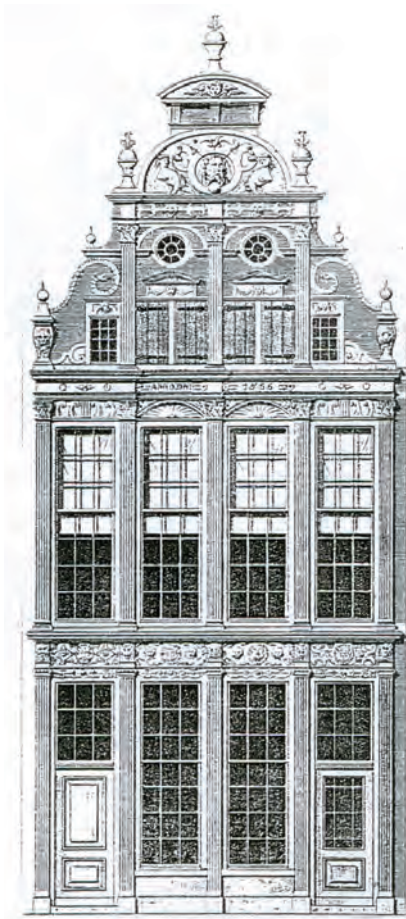
met een multifunctioneel gebruik. Het Stedelijk Museum verhuisde naar het Gotische huis (Oudestraat 158). Vanaf 2003 wordt de poort gebruikt als trouwlocatie. Dit is nu nog steeds de hoofdbestemming. Om te voldoen aan de regels voor brandveiligheid is er in de Noordelijke toren aan de stadszijde een vluchttrap gerealiseerd.

De nadruk van het onderzoek lag op de bouwtechnische mogelijk- en onmogelijkheden zoals het verbeteren van de brandveiligheid en maatregelen om energie te besparen met behoud van de monumentale waarden.

Koornmarktspoort

Het middendeel van de Koornmarktspoort is gebouwd rond 1331, als onderdeel van de stadsmuur die in deze periode werd gebouwd. Voordat de stadsbrug er was maakte men gebruik van een pontje om de IJssel over te steken. Dit pontje vertrok vanaf de kade tegenover de Koornmarktspoort.

Na het wegvallen van de verdedigingsfunctie is de poort gebruikt voor de huisvesting van soldaten en heeft het dienst gedaan als gevangenis. De Koornmarktspoort is ook een tijd bewoond geweest. Dit kan bijgedragen hebben tot het behoud van de poort, toen men in de 19de eeuw (na 1822) overging tot slopen van de andere poorten en grote delen van de stadsmuur.

De gevel van Wildschut, het pand Oudestraat 58, dat werd gesloopt in 1877.

Verschillende plannen zijn in het verleden gepasseerd voor een bestemming van de Koornmarktspoort. Zo was er begin jaren negentig het idee om er een restaurant te vestigen. Dit gebeurde uiteindelijk niet. Vanaf het begin van de 21ste eeuw is de poort een dependance van het Stedelijk Museum Kampen. Omdat het aantal vluchtwegen beperkt is zijn er recent eisen gesteld aan het maximaal aantal personen dat zich tegelijk in de poort mag bevinden. Het onderzoek richt zich vooral op de vraag op welke wijze het brandveilig gebruik en de toegankelijkheid van de poort vergroot kan worden.

Gemeentelijke depot bouwmaterialen

In het afgelopen jaar heeft Annetiek Jonker, als trainee in opdracht van de gemeente Kampen, het gemeentelijke depot van bouwmaterialen geïnventariseerd. Al geruime tijd liggen meer dan duizend objecten in dit depot te verstoffen. Veel parels liggen hier verborgen. Ieder object ging door Jonkers handen. Zij

zocht er nieuwe bestemmingen voor in musea, bedrijven of andere instellingen. Naast het inventariseren van de objecten en het contact zoeken met nieuwe eigenaren, wilde zij ook de verhalen achter de voorwerpen vertellen en ze beter zichtbaar maken. Daarom begon zij te vloggen over haar werk, via het YouTube-kanaal ErfgoedChick. Daarmee bereikte ze de lokale, regionale en landelijke pers. In 2019 zullen etalages in de binnenstad van Kampen worden ingericht als Pop-up expo. Zo worden de objecten en de verhalen erover uit het Kamper depot zichtbaar.

Plafondschildering, detail met zwaan. Afkomstig uit het pand Oudestraat 115. Omstreeks 1540.
Foto: Annemiek Jonker.

Verborgene parels

Tot de parels uit het Kamper depot behoren de ornamenten van de in 1877 gesloopte gevel van het pand aan de Oudestraat 58. De gevelstenen komen uit 1566 en zijn bijzonder omdat er familiewapens van vooraanstaande 16de-eeuwse Kampenaren op staan. Familienamen die wij heden ten dage niet meer kennen, maar die veel betekenis hebben voor de stad: Kruse, Koelwagen en Kroeser. Aan Herman Croeser hebben we de codificering van het Kamperse stadsrecht te danken. In de 19de eeuw werd het pand Wildschut genoemd en bewoond door de schilder en schrijver J.J. Fels.

Een andere parel is de plafondschildering uit circa 1540 die in de jaren zestig is verwijderd uit het pand Oudestraat 115. De heer A.J. Reijers schreef over de schildering: 'Op stijlkritische gronden stellen wij dit schilderwerk op circa 1540, ongeveer den tijd toen men onze Schepenzaal bouwde, die ook onder Vlaamse invloed in haar ornament verwant is aan het hier genoemde schilderwerk.' Wellicht schilderde of ontwierp de architect en schilder Hans Vredeman de Vries deze schildering, want hij was in die tijd in Kampen. Het plafond wordt gerestaureerd door studenten van de Universiteit van Amsterdam en gereconstrueerd door Cibap-studenten, zodat het over een aantal jaren weer in volle glorie te zien is.